

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد تهران جنوب
دانشکده تحصیلات تکمیلی

“*M.Sc*” سمینار برای دریافت درجه کارشناسی ارشد
اکتشاف- مهندسی معدن

عنوان :

بررسی دور سنجی (RS) و سیستم اطلاعات جغرافیایی (GIS) در اکتشاف
نواحی امید بخش

استاد راهنما :

نگارش:

فهرست مطالب

شماره صفحه	عنوان مطالب
۱	چکیده
۲	مقدمه
۵	فصل اول : کلیات
۶	۱-۱) هدف
۶	۲-۱) پیشینه تحقیق
۷	۳-۱) روش کار و تحقیق
۸	فصل دوم : سنجش از دور و GIS در اکتشافات مواد معدنی
۹	۱-۲) مقدمه
۱۰	۲-۲) آمایش
۱۲	۳-۲) نقشه برداری زمین شناختی ناحیه ای - سنگ شناسی و ساختار
۱۴	۴-۲) زونهای دگرسانی
۱۶	۵-۲) یک فن تحلیل مولفه های اصلی برای نقشه برداری زونهای دگرسانی
۱۶	۶-۲) فن تبدیل مولفه های اصلی
۱۹	۷-۲) اهمیت تلفیق داده ها
۲۱	فصل سوم : پیش درآمدی بر GIS
۲۲	۱-۳) مقدمه
۲۴	۲-۳) سازماندهی
۲۵	۳-۳) تجسم (به تصویر درآوردن)

فهرست مطالب

شماره صفحه	عنوان مطالب
۲۵	۴-۳ جستجوی فضایی
۲۶	۵-۳ ترکیب (تلفیق)
۲۷	۶-۳ تجزیه و تحلیل
۲۸	۷-۳ پیش بینی
۲۹	۸-۳ GIS و نرم افزار رایانه ای وابسته
۳۰	۹-۳ طراحی و ترسیم به کمک رایانه
۳۱	۱۰-۳ سیستم های پردازش تصویر
۳۱	۱۱-۳ GIS سه بعدی
۳۲	۱۲-۳ سیستم های مدیریت پایگاه داده ها
۳۲	۱۳-۳ سیستم های تهیه نقشه به روش روی میز
۳۳	۱۴-۳ بسته های نرم افزاری تهیه نقشه های سطحی و منحنی های میزان
۳۳	۱۵-۳ برنامه های زمین آمار
۳۴	۱۶-۳ برنامه های مورفولوژی (ریخت شناسی) ریاضی
۳۴	۱۷-۳ نرم افزار دیگر
۳۴	۱۸-۳ GIS مراقب یا ناظر در برابر GIS وابسته به پروژه
۳۵	۱۹-۳ کاربرد زمین شناسی GIS
۳۶	۲۰-۳ تهیه نقشه های پتانسیل معدنی
۳۷	۲۱-۳ مدل مفهومی

فهرست مطالب

عنوان مطالب	شماره صفحه
۳-۲۲) توصیف مختصر مطالعه GIS	۳۹
فصل چهارم : به تصویر در آوردن و جستجوی داده های فضایی	۴۸
۴-۱) مقدمه	۴۹
۴-۲) نمایش تصاویر کارتوگرافیک	۵۰
۴-۳) اجزای یک تصویر کارتوگرافیک	۵۱
۴-۳-۱) عناصر گرافیکی متصل به موضوعات (عوارض) فضایی	۵۱
۴-۳-۲) حاشیه نویسی در نقشه کشی	۵۴
۴-۴) تفکیک رنگ ، مقیاس و متافیل ها (فایل های تغییر یافته)	۵۵
۴-۵) سخت افزار نمایش برای تصاویر رقومی	۵۷
۴-۶) رنگ	۵۹
۴-۷) جداول جستجوی رنگها	۶۴
۴-۸) دستگاههای نسخه چاپی	۶۶
۴-۹) تجسم سطوح (به تصویر درآوردن سطوح)	۶۹
۴-۱۰) نماهای داده هایی که به طور دینامیک به هم متصلند	۷۳
۴-۱۱) جستجوی فضایی	۷۵
۴-۱۲) جستجو با کمک خصوصیت های فضایی	۷۶
۴-۱۳) جستجو به وسیله خصوصیات غیرفضایی	۷۸
فصل پنجم : امواج الکترومغناطیس و رفتار طیفی اجسام و پدیده ها	۷۹

فهرست مطالب

شماره صفحه	عنوان مطالب
۸۰	۵-۱) مقدمه
۸۰	۵-۲) انرژی و مبانی تابش
۸۲	۵-۳) فعل و انفعالات انرژی در برخورد با پدیده های زمین
۸۳	۵-۴) خاک
۸۴	۵-۵) خصوصیات بازتاب های طیفی خاک
۸۵	۵-۶) رطوبت، بافت و ساختمان خاک
۸۷	۵-۷) کانی های خاک
۸۹	۵-۸) بازتاب های طیفی کانی های غیر رسی
۹۰	۵-۹) ماده آلی
۹۱	۵-۱۰) املاح خاک
۹۶	۵-۱۱) پوشش گیاهی
۹۸	۵-۱۲) گیاهان مسن
۹۹	۵-۱۳) گیاهان متاثر از شوری
۱۰۱	۵-۱۴) گیاهان خشک
۱۰۴	۵-۱۵) گیاهان تحت تاثیر کمبود عناصر غذایی
۱۰۵	۵-۱۶) کمبود ازت
۱۰۵	۵-۱۷) علائم کمبود فسفر
۱۰۶	۵-۱۸) تغییرات فصلی کلروفیل گیاهان

فهرست مطالب

شماره صفحه	عنوان مطالب
۱۰۸	۵-۱۹ آب
۱۱۲	۵-۲۰ مقدمه ای بر فرایند پردازش رقومی تصویر
۱۱۵	فصل ششم : کاربرد داده های ماهواره ای
۱۱۶	۶-۱ مقدمه
۱۱۶	۶-۲ کشاورزی و منابع طبیعی
۱۱۷	۶-۳ آب
۱۱۸	۶-۴ زمین شناسی
۱۱۸	۶-۵ ژئوبوتانی
۱۱۹	۶-۶ ژئومرفولوژی
۱۲۰	۶-۷ بیابانزایی
۱۲۰	۶-۸ مدیریت بلایای طبیعی
۱۲۱	۶-۹ تخمین دمای سطحی بیابان لوت
۱۲۲	۶-۱۰ رودخانه ها و مناطق مرطوب
۱۲۳	۶-۱۱ رخساره ها
۱۲۳	۶-۱۲ تخمین حرارت سطحی
۱۲۴	فصل هفتم : تلفیق سنجش از دور و فنون دیگر
۱۲۵	۷-۱ مقدمه
۱۲۵	۷-۲ تلفیق سنجش از دور و GIS

فهرست مطالب

عنوان مطالب	شماره صفحه
۳-۷ مفاهیم کلی GIS	۱۲۷
۴-۷ کدبندی داده ها	۱۲۷
۵-۷ تلفیق GIS ، جهان مجازی و اینترنت	۱۳۰
۶-۷ سیستم تعیین موقعیت جهانی	۱۳۰
۷-۷ کاربردهای زمین آمار در سنجش از دور	۱۳۱
۸-۷ مفهوم واریوگرام	۱۳۱
۹-۷ معیارهای تغییرات مکانی (MSV)	۱۳۲
۱۰-۷ انتخاب متغیر برای ارزیابی و کاربرد معیارهای زمین آمار	۱۳۳
۱۱-۷ معیارهای تغییرپذیری مکانی	۱۳۴
۱۲-۷ زمین آمار برای رفع مشکل ابر در تصاویر ماهواره ای	۱۳۵
۱۳-۷ کاربرد زمین آمار در تخمین ماده آلی خاک	۱۳۹
۱۴-۷ انتخاب مناطق مناسب برای اکتشاف مس پورفیری	۱۴۱
نتیجه گیری	۱۴۴
پیشنهادهات	۱۴۴
منابع و ماخذ	۱۴۵
فهرست منابع فارسی	۱۴۵
فهرست منابع لاتین	۱۴۶
چکیده انگلیسی	۱۴۷

فهرست جدول ها

عنوان	شماره صفحه
۱-۲: مقیاس های مناسب تهیه نقشه با استفاده از تصاویر ماهواره ای	۲۰
۱-۴: سه جدول جستجوی جداگانه برای رنگ های قرمز، سبز و آب	۶۶
۲-۴: ترکیب های مخلوط های دوتایی از سه رنگ تفریقی صورتی، آبی زنگاری	۶۸
۱-۶: چندکاربرد مهم داده های ماهواره ای	۱۱۷

فهرست شکل ها

شماره صفحه

عنوان

- ۱۸ ۲-۱: تصویر تک رنگ دگرسانی منطقه
- ۳۰ ۳-۱: GIS و سایر سیستم های نرم افزاری وابسته
- ۳۹ ۳-۲: تهیه نقشه پتانسیل معدنی به کمک GIS
- ۴۰ ۳-۳: نمودار جریانی مطالعه پتانسیل معدنی در سه مرحله
- ۴۱ ۳-۴: زمین شناسی ساده شده ناحیه دریاچه های مورگان ، چیزل ، اندرسن
- ۴۲ ۳-۵: نقشه ای نشان دهنده گستره مناطق دگرسانی
- ۴۳ ۳-۶: نقشه های ژئوشیمیایی براساس غلظت عناصر در نمونه های رسوبات دریاچه
- ۴۴ ۳-۷: نقشه های ژئوفیزیکی به دست آمده از نقشه برداری مغناطیسی هوایی
- ۴۵ ۳-۸: نقشه هایی نشان دهنده مراحل پردازش برای برخی داده های زمین
- ۴۶ ۳-۹: نقشه های سه عامل از پنج عامل حد واسط ایجاد شده
- ۴۷ ۳-۱۰: نقشه نشان دهنده مطلوبیت برای انباشته های سولفید توده ای
- ۵۳ ۴-۱: نقشه زمین شناسی با سکانس رنگی غیر پیوسته
- ۵۶ ۴-۲: مثال هایی از برخی عناصر گرافیکی
- ۵۸ ۴-۳: مقایسه زوم سخت افزار با زوم نرم افزار
- ۵۹ ۴-۴: نمونه داری برای نشان دادن یک راه اندازی معمول و رایج سخت افزار
- ۶۰ ۴-۵: مکعب رنگ نشان دهنده رنگ های افزوده یا اصلی (RGB) و رنگ های
فرعی یا تفریحی
- ۶۱ ۴-۶: حساسیت چشم نسبت به طول موج های قرمز، سبز و آبی
- ۶۱ ۴-۷: هگزون شدت، رنگ و اشباع (IHS) و رابطه اش با مکعب رنگ

فهرست شکل ها

شماره صفحه

عنوان

۶۲	۴-۸: تصویر IHS از مجموعه کلدول، نفوذی کربناتیت
۶۵	۴-۹: جستجوی سیاه و سفید (جدول رنگها)
۶۵	۴-۱۰: جدول جستجوی رنگ
۶۹	۴-۱۱: یک آرایه (۴×۴) نشان دهنده اعداد ۱ تا ۱۶
۷۰	۴-۱۲: مثالی از سلولهای دیترا برای رنگ های اصلی
۷۱	۴-۱۳: استفاده از سایه زنی ارتفاعات برای یک تصویر مغناطیسی هوایی
۷۲	۴-۱۴: ترکیب بصری نقشه زمین شناسی با مدل ارتفاعی رقومی (DEM)
۷۵	۴-۱۵: چهار منظره متصل شده به هم از لحاظ دینامیکی از داده های ژئوشیمیایی
۷۶	۴-۱۶: B قسمتی از نقشه شکل A در مقیاس بزرگ
۷۷	۴-۱۷: جستجوی فضایی تعاملی (متقابل)
۸۱	۵-۱: چند محدوده طیفی معمول در سنجش از دور
۸۱	۵-۲: موج الکترومغناطیسی ، مولفه های امواج الکترومغناطیسی سینوسی (E) و یک موج مشابه (M)
۸۲	۵-۳: طیف الکترومغناطیس
۸۴	۵-۴: منحنی های بازتاب طیفی خاک، گیاه و آب
۸۶	۵-۵: منحنی بازتاب طیفی انواع خاک لخت با رطوبت های گوناگون
۸۷	۵-۶: بازتاب طیفی پنج نوع خاک معدنی
۸۸	۵-۸: اثر دما روی (a) اپسومیت ، (b) هگزا هیدریت
۸۹	۵-۹: بازتاب طیفی چند کانی خاک

فهرست شکل ها

شماره صفحه

عنوان

۹۰	۵-۱۰: منحنی های بازتاب طیفی ماده آلی مستخرج از آلفی سل و هومیک اسید
۹۱	۵-۱۱: منحنی های بازتاب طیفی سه خاک آلی با مراحل مختلف تجزیه
۹۲	۵-۱۲: بازتاب های طیفی گچ، نمک طعام و کارنالیت
۹۳	۵-۱۳: بازتاب طیفی دو نوع خاک شور
۹۴	۵-۱۴: بازتاب های طیفی کلرورهای سدیم و منیزیم با مخلوطی از سیلیکات ها
۹۵	۵-۱۵: بازتاب های طیفی خاک های شور و غیر شور
۹۶	۵-۱۶: شش نوع شرایط سطح خاک های خیلی شور ایران موثر بر میزان بازتاب
۹۸	۵-۱۷: منحنی بازتاب طیفی پوشش گیاهی سالم
۹۹	۵-۱۸: بازتاب طیفی پنبه تحت شرایط محلول های غذایی
۱۰۰	۵-۱۹: مشخصات طیفی گونه خارشتر الحاجی سود و الحاجی
۱۰۰	۵-۲۰: مشخصات طیفی گونه خارشتر الحاجی و سیادسی فولیا
۱۰۱	۵-۲۱: بازتاب طیفی پنبه، پنبه مرطوب و لیگنین بازتاب های طیفی
۱۰۲	۵-۲۲: بازتاب طیفی مواد خشک گیاه
۱۰۳	۵-۲۳: بازتاب طیفی مواد خشک گیاه کاج
۱۰۳	۵-۲۴: مقایسه بازتاب طیفی پوشش گیاهی دارای قابلیت فتوسنتز
۱۰۴	۵-۲۵: بازتاب های طیفی برگ های فلفل سالم و برگ های دچار کمبود
۱۰۶	۵-۲۶: بازتاب طیفی برگ های رو به سایه بلوط در ماه های آوریل ، می ، جولای
۱۰۷	۵-۲۷: بازتاب طیفی برگ های رو به سایه بلوط در ماه های آوریل ، می ، جولای

فهرست شکل ها

عنوان	شماره صفحه
۲۸-۵: تغییرات بازتاب با طول موج برای میزان مختلف شوری	۱۰۸
۲۹-۵: تغییرات بازتاب طیفی برای غلظت های مختلف مواد معلق	۱۱۰
۳۰-۵: تغییرات بازتاب طیفی برای خاک های مختلف	۱۱۰
۳۱-۵: اثر غلظت رسوب و شوری آب دریاچه ارومیه	۱۱۱
۱-۶: مقایسه PC_1 , PC_2 , PC_3 , PC_4	۱۱۲
۲-۶: نقشه های حرارتی با احتساب توان تشعشعی ۱ و ۰/۹۲	۱۲۲
۱-۷: مراحل کلی تحقیقات سامانه اطلاعات جغرافیایی در جهان واقعی	۱۲۳
۲-۷: مولفه های سامانه اطلاعات جغرافیایی	۱۲۶
۳-۷: کد گذاری پدیده های نقطه ای ، خطی و پلی گن با استفاده از روش رقومی	۱۲۷
۴-۷: اصول روی هم گذاری نقشه های رستری	۱۲۸
۵-۷: تلفیق GIS , VR و اینترنت	۱۳۰
۶-۷: واریوگرام های مستقیم تجربی در مناطق آموزشی	۱۳۵
۷-۷: نمودار هفت روش رفع مشکل ابر	۱۳۹

چکیده

در عمق تاریخ فردی را تصور کنید که در یک کارگاه فلز کاری کار می کرده است. از دید او، آن کارگاه و در مقیاس بزرگتر آن شهر، خود دنیایی محسوب می شده و به نظر او طبیعت بی کران می نمود در حالی که سفر یک ماهه او امروزه، در نیم ساعت توسط هواپیما می پیماییم و ماهواره ها در دوران ما هر روز بارها کره زمین را دور می زنند. انسان فرهیخته امروز زمین را محدود می بیند و به چشم او مانند آن مرد باستانی زمین بی کرانه و بینهایت نیست. و امروز می دانیم که زمین و منابع آن محدود است و هر روز به شناخت بیشتر ابعاد و منابع آن نزدیکتر می شویم و نخستین گام برای مدیریت استفاده انسان از این منابع نقشه برداری و پویش و بررسی تصویری زمین است و برای این منظور دست اندرکاران به عکسهای هوایی و پس از آن به تصویرهای حاصل از سنجنده های نصب شده بر روی هواپیماها و ماهواره ها رو آورند. نقشه های گوناگون از تصاویر ماهواره ایی حاصل گردید و نیاز به همپوشانی و تلفیق آنها با سایر نقشه های بدست آمده از علوم ژئوشیمی و ژئوفیزیک و سایر علوم زمین شناسی جهت شناسایی محل های مناسب جهت اکتشافات معدنی و تعیین مناطق امیدبخش معدنی احساس گردید که توسط سیستم های اطلاعات جغرافیایی و تصاویر به دانش روز حاصل از سنجش از دور با سایر نقشه ها این امر ممکن و میسر شد. در متن حاضر سعی شده که ابتدا سیستم های اطلاعات جغرافیایی و سنجش از دور معرفی و سپس کاربرد آنها در تعیین مناطق امید بخش و پتانسیل دار معدنی مورد بررسی قرار گیرد.